

”Det är jättesvårt när man börjar blanda
äpplen och päron i fruktkorgen gladeligen”

- en studie om samarbetets utmaningar i ungdomsarbete

Ida Lindvall (013617435)

Praktikforskning vid FSKC inom ramen för Delsam II projektet

2014

Handledare på universitetet: Ilse Julkunen

Handledare på praktikplatsen: Raija Koskinen och Mia Montonen

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet		Institutionen för socialvetenskaper	
Tekijä/Författare – Author			
Ida Lindvall			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
”Det är jättesvårt när man börjar blanda äpplen och päron i fruktkorgen gladeligen” – en studie om samarbetets utmaningar i ungdomsarbete			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Socialt arbete			
Työn laji/Arbetets art – Level		Aika/Datum – Month and year	
Praktikforskning		Oktober 2014	
		Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages	
		24 + 5	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Syftet med denna praktikforskning är att studera utmaningar inom samarbete mellan olika myndigheter. Fokus för denna studie är praktiska hinder som socialarbetare kan stöta på då de skall samarbeta med olika myndigheter. Studien har gjorts tillsammans med DeISam II projektet som strävar till att finna nya arbetsmetoder och arbetssätt som kan stödja ungdomar att bli delaktiga i samhället. Ett av delmålen för DeISam II projektet har varit att öka samarbetet mellan olika aktörer i Svenskfinland som jobbar med ungdomsfrågor.</p> <p>Materialet har samlats in i tre etapper. Jag inledde materialinsamlingen genom att gå igenom tillgängligt DeISam material. Utifrån detta material har en enkät byggts upp och sänts ut till deltagare inom DeISam projektet. Enkäten i sin tur har fungerat som underlag för en workshop som ordnades våren 2014. Workshopens intervjuer fungerar som material för denna rapports analys och resultatpresentation.</p> <p>Analysens resultat presenterar fyra olika praktiska hinder som socialarbetare möter i sitt vardagliga arbete då de skall samarbeta med andra myndigheter. Dessa hinder är ¹⁾ en ojämlig grund för delaktighet i samarbete, ²⁾ Ojämlika resursfördelningar, ³⁾ ansvarets utmaningar i samarbete samt ⁴⁾ en avsaknad av handlingsplan för samarbete.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
Samarbete, DeISam			

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Tidigare forskning kring samarbete	5
2.1 Samarbete eller samverkan?	5
2.2 Samarbetets motiv	5
2.3 Ingredienser för ett lyckat samarbete	6
2.4 Utmaningar med samarbete.....	7
3. Praktikforskningens karaktär	8
4. Forskningens syfte och frågeställning	9
4.1 Hur har syftet och frågeställningen funnit sin plats i praktikforskningsprocessen?.....	10
5. Forskningens handlingsmiljö	11
5.1 Handlingsmiljöns inverkan på praktikforskningsprocessen.....	13
6. Praktikforskningsprocessen	14
6.1 Datainsamling.....	14
6.2 Analysprocessen.....	16
6.3 Etiska överväganden under praktikforskningsprocessen	18
7. Studiens centrala resultat	19
7.1 Avsaknad av delaktighet	20
7.2 Ojämliga resursfördelningar.....	21
7.3 Ansvarets utmaningar i samarbete	23
7.4 En avsaknad av handlingsplan för samarbetet	25
8. Avslutande diskussion	27
Källor.....	29
Bilagor.....	31
Bilaga 1.....	31
Bilaga 2.....	34

1. Inledning

Samarbete är en vardaglig nödvändighet, på gott och ont, inom det sociala arbetet. Detta är delvis en följd av att det sociala arbetet har blivit alltmer fragmentariskt. Varje enhet har sin egen budget och expertis. Socialt arbete där en socialarbetare ”gör lite allting” är ett minne blott. Samarbete är därmed ett nödvändigt måste. Enheter förmår inte längre att sköta allting själv (Svensson, Johansson & Laanemets 2008, 181 – 184; Mallander 1998, 134 – 135, 151).

Målet med denna praktikforskning är att studera utmaningar i samarbetet. I fokus kommer det att vara praktiska hinder som gör samarbete svårt i det vardagliga arbetet. Samarbete förknippas ofta utifrån positiva begrepp såsom gemensamma intressen, partnerskap, samverkan och delade resurser. Trots det fina syftet med samarbetet så kan gemenskapen mötas av vardagens realiteter såsom resursbegränsningar, olika mål och syfte för samarbetet samt maktmissbruk (Leiba & Weinstein 2003, 69). Min praktikforskningsstudie har gjorts i samarbete med DelSam II projektet. DelSam projektet strävar till att samla kunskap från fältet och för att finna nya arbetsmetoder och arbetssätt som kan gynna ungdomars delaktighet i samhället (<http://www.fskompetenscentret.fi>). DelSam projektet blir därmed som en knypunkt av olika aktörer från fältet. En samlad kompetens från fältet kan man säga. Ett delmål för DelSam II projektet har varit att öka samarbetet mellan aktörer som jobbar med ungdomar. Denna studie kommer att synliggöra praktiska hinder som socialarbetare inom DelSam nätverket har stött på då de samarbetar med olika myndigheter.

Samarbete uppfattas i regel som något gott och eftersträvansvärt. Jag är intresserad av att lyfta fram utmaningarna socialarbetarna möter i sitt vardagliga arbete. Samtidigt är jag också intresserad av att skapa en förståelse för hur socialarbetarnas handlingsutrymme ser ut då det kommer till samarbete. Vilka praktiska hinder möter socialarbetarna då de vill samarbeta mera sektoröverskridande?

Jag inleder rapporten med att presentera tidigare forskning kring samarbete. Efter detta går jag in på praktikforskningens karaktär och i kapitel 4 presenteras studiens frågeställning. I kapitel 5 beskrivs praktikforskningens handlingsmiljö. Därefter beskrivs praktikforskningsprocessen i kapitel 6. Tillslut presenteras de centrala resultaten och en avslutande diskussion i kapitel 7 och 8.

2. Tidigare forskning kring samarbete

Under detta kapitel presenterar jag teoretiska utgångspunkter för praktikforskningen. Jag inleder kapitlet med en begreppsdefinition. Därefter kommer jag att presentera olika studier kring samarbete. Fokus för den teoretiska genomgången har varit att ta fasta på utmaningarna med samarbetet eftersom det stöder min forskningsfråga.

2.1 Samarbete eller samverkan?

För denna studie kommer jag att utgå ifrån begreppet samarbete. Samarbete och samverkan används ofta om vart annat och skillnaden på begreppen är aningen luddigt.

Samverkan betyder enligt Mallander (1998, 136) att verka (=arbeta) tillsammans. Enligt Mallander (1998) krävs det för samverkan fler än ett möte, flera kommunikationer och interaktioner. För att något skall klassas som samverkan innebär det något mera än ett tillfälligt möte. Mallander (1998) ser samarbete som ett paraplybegrepp för allt som innebär att flera personer jobbar tillsammans, exempelvis samordning, sammansmältning eller samverkan.

I denna studie kommer jag att använda mig av begreppet samarbete. Detta gör jag med stöd av Mallanders (1998) särskiljning på samarbete och samverkan. Samverkan som begrepp kommer inte att användas eftersom praktikforskningens workshop var en tillfällig träff med ett tillfälligt mål. Syftet med workshopen var inte att jobba tillsammans för en längre tid med långsiktiga planer och mål. Jag kommer heller inte i denna studie att särskilja informanternas tal, dvs. skilja på om de talar om samarbete, samverkan, mångprofessionellt arbete, interprofessionellt samarbete eller något annat motsvarande.

2.2 Samarbetets motiv

Svensson, Johansson och Laanemets (2008, 182 – 184) utgår ifrån att det finns tre orsaker till varför organisationer väljer att samarbeta. Enligt författarna kan samarbete härledas utifrån *politiska direktiv*, *efterfrågan på ekonomiska och professionella resurser* samt en önskan till en *helhetssyn över brukaren*.

Politiska direktiv kan uppmana organisationer att samarbeta. I Finland kan ungdomsgarantin (2013) vara ett exempel på detta. På ungdomsgarantins hemsida kan man läsa om hur ungdomsgarantins syfte är att hjälpa unga att komma in på arbetsmarknaden eller att få en utbildning. Enligt ungdomsgarantins hemsida ”förutsätts att statliga och kommunala myndigheter i näringslivet och organisationer samarbetar” för att minska ungdomsarbetslösheten. (<http://www.ungdomsgaranti.fi>).

En annan punkt inom samarbete enligt Svensson, Johansson & Laanemets (2008, 182 – 184) är efterfrågan av resurser. I dagens läge är det sociala arbetet alltmer fragmentariskt där varje enhet har sin egen budget och expertis. Svensson, Johansson och Laanemets (2008) poängterar att man genom samarbete med andra organisationer också får ta del av andras resurser och dela med sig av sina egna resurser.

Den sista punkten inom samarbete enligt Svensson, Johansson och Laanemets (2008, 183 – 184) är att samordnande av resurser leder till en helhetssyn över brukaren. Via samarbete får man en bredare syn på brukarens specifika situation och brukarens behov av stöd.

2.3 Ingredienser för ett lyckat samarbete

Ett samarbete som fungerar har en massa positiva följder. Enligt Leiba och Weinstein (2013, 71, 78) fungerar ett samarbete allra bäst då varje aktör har en tydlig förståelse och respekt för sin egen roll i samarbetet. Rollfördelningen i samarbetet skall vara klar och tydlig, dvs. vem ansvarar för vad och vad innebär deras roll för samarbetet. Respekt är en grundläggande orsak till ett fungerande samarbete. Alla aktörer i samarbetet bör även ha en förståelse för de andras aktörers yrkesroller och vad deras arbete i deras handlingsmiljö kan innebära. En positiv attityd påverkar även samarbetet betydelsefullt.

Kommunikation är ett viktigt element för ett fungerande samarbete. Ifall kommunikationen inom organisationen eller mellan organisationer är bristfällig kan det lätt skapa missförstånd och en dålig service. Aktörerna måste dela information mellan varandra. Ett tydligt och gemensamt mål för samarbetet måste även finnas. Brukarnas röst skall vara ständigt närvarande i samarbetet från planeringskedet till utvecklingen och upprätthållandet (Leiba & Weinstein, 2013, 71,78).

2.4 Utmaningar med samarbete

En utmaning med samarbete kan kopplas ihop med den omgivande samhällsutvecklingen. Organisationer blir alltmer konsulter för en specifik kunskap. Detta leder till ett ”måste” att samarbeta med varandra eftersom det inte längre finns en ”allmän kunskap” eller ”allmänna arbetsuppgifter” då kunskapen kännetecknas av en specialistkunskap inom ett visst område. Eftersom kunskapen blir alltmer specialiserad krävs det även alltmer att organisationer samarbetar – dvs. att det sker en integration mellan olika myndigheter. Ett samarbete måste uppstå och organisationerna måste finna ett sätt att verka tillsammans vilket delvis kommer att begränsa organisationens egen rörelsefrihet. (Mallander 1998, 134 – 135, 151)

All samverkan innebär att något nytt skall skapas. Detta är omöjligt ifall organisationerna fortsätter upprepa sig enligt gamla mönster. Det måste därmed även ske nya handlingsmönster för organisationerna om ett samarbete skall lyckas uppnå något nytt. (Mallander, 1998, 153). Hjortsjö (2006, 192 -193) har studerat samarbetet inom olika familjecentraler. Hon beskriver att det gemensamma utbytet i praktiken är väldigt litet. Det sätts stora förväntningar på samarbetet mellan familjecentralerna men i praktiken samarbetar de väldigt lite. Detta är en följd av den egna organisationens regelverk vilket försvårar speciellt att agera utanför den egna verksamhetens ramar. Hjortsjös (2006) studie tyder dock på att aktörerna följer sina givna arbetsuppgifter och väljer inte att förändra arbetsuppgifternas karaktär. Det blir då utmanande att det sker en ökad samlokalisering av familjecentralerna då handlingsmönstren inte förändras utan arbetet fortsätter i gamla vanliga spår.

Leiba och Weinstein (2003, 69) ser samarbete som en möjlighet. Samarbete mellan brukare och professionella har oftast presenterats i positiva termer som gemensamma intressen, partnerskap och samverkan. Dessa till synes positiva begrepp måste dock ses mot en bakgrund av praktikens realiteter, såsom resursbegränsningar, aktörers olika mål och syfte med samarbetet samt en makt obalans enligt Leiba och Weinstein (2003).

Samarbetet mellan de professionella är av stor vikt för att upprätthålla samarbetets struktur. Ifall det professionella samarbetet inte fungerar kan detta leda till missförstånd för de olika parterna. En dålig kommunikation mellan parterna kan leda till en försening av serviceåtgärder samt en allmän frustration hos servicebrukarna. En utmaning i det professionella samarbetet är också dokumentationen över brukarna. De olika organisationerna har en egen dokumentation och den motsvarar nödvändigtvis inte de övriga aktörernas dokumentation. Detta är delvis sammankopplat med tystnadsplikten men leder även till att samarbetet inte i sin helhet kan vara helt genomskinligt

och öppet. Inom samarbetet mellan de professionella kan utmaningarna komma till kännedom i bl.a. maktfrågor, exempelvis via olika status bland yrkesgrupperna. Samarbetet försvåras ifall de professionella håller alltför starkt kvar sin yrkesidentitet. Exempelvis via sitt fackspråk, organisationens arbetskultur eller yrkets värderingar. En rädsla för att minska yrkesidentitetens status kan även leda till att man motarbetar samarbete med andra yrkesgrupper. Målet blir istället att upprätthålla en hög status för sin yrkesgrupp. Detta kan i sin tur påverka en minskad respekt för de andra yrkesgrupperna och deras kunskap. (Leiba & Weinstein 2003, 69, 71)

Leiba och Weinstein (2003, 66, 69) ser att det finns möjliga risker med samarbete. Utmaningarna i samarbetet kan speciellt komma till synes då brukarnas åsikter och val inte blir respekterade. Krångliga situationer kan uppstå då det professionella teamet runtomkring brukaren börjar agera utifrån ”brukarens eget bästa” utan att lyssna till brukarens egen syn. Till följd av detta minskas brukarnas valmöjligheter. Utifrån brukarperspektivet uppstår även en rad andra problem ifall det professionella teamet får en alltför stark makt inom samarbetet. Exempel på detta kan vara en rädsla hos brukarna att gå emot det professionella teamets ståndpunkter. Följdfrågor blir då till vem i samarbetsnätverket som kritiken skall riktas till? Hur mottar det professionella teamet kritiken som riktas emot dem? Språket är även utmaning som kan ställa till med problem. Speciellt ifall brukarna och de professionella teamet inte delar samma språk men även i situationer där professionella använder sig av ett fackspråk som är specifikt för det egna yrket.

Leiba och Weinstein (2003, 66, 69) ifrågasätter även det faktum kring vem som inleder samarbetet. Ifall ett samarbete alltid inleds utifrån de professionellas önskan kan man då tala om ett samarbete? Är samarbetet då redan i sitt inledningsskede styrt utifrån de professionellas mål ifall brukaren alltid är den person som blir inbjuden till samarbetet men aldrig bjuder in professionella till samarbete?

3. Praktikforskningens karaktär

Praktikforskningens syfte är att finna kunskap i praktiken. Kääriäinen (2012, 91 - 92) utgår ifrån att praktikforskningen skall ske genom dialog mellan de olika aktörerna (forskaren, forskarobjektet och forskningsplatsen). En dialog mellan aktörerna skall ständigt finnas närvarande från forskningens planläggning till forskningens presentation. Mellan aktörerna skapas därmed en gemensam kunskapsproduktion och kritisk dialog.

Enligt Saurama och Julkunen (2009, 293 – 294) söker praktikforskningen fortfarande sin form. Praktikforskningen har definierats på olika sätt i olika sammanhang. Det finns dock fem stycken

kännetecknande drag för praktikforskningen. Det första är att ¹⁾frågeställningen skall uppkomma i praktiken och skall kunna sammankopplas med praktiken. Praktikforskningen kännetecknas av att man genom forskning av praktiken skall kunna ²⁾förändra och utveckla praktiken.

Forskningsprocessen sker i interaktion mellan flera aktörer³⁾. Forskaren och praktikern överlappar varandra i skapandet av kunskap och i att börja utnyttja kunskapen i praktiken⁽⁴⁻⁵⁾ (Saurama & Julkunen 2009, 294 – 295).

Under hela praktikforskningsprocessen har dessa element beaktas. Exempelvis så har frågeställningen uppstått i praktiken ⁽¹⁾. Praktikplatsen hade en önskan om att få en kartläggning över hur samarbetet fungerar mellan olika myndigheter som jobbar med ungdomsfrågor. Syftet med denna praktikforskning är att sammanställa rådande kunskap om praktiska utmaningar med samarbete. Kanske resultaten eventuellt kunde så ett frö till att utveckla rådande myndighetssamarbete på ett mera effektivt sätt⁽²⁾. Under hela forskningsprocessen har jag varit i kontakt med mina handledare, alltifrån att lägga upp studiens frågeställningar till att bygga upp enkäter, osv⁽³⁾. Informanterna har delat med sig av värdefull information kring samarbetets utmaningar i det vardagliga arbetslivet ⁽³⁾. Praktikplatsen har gett mig utrymme för reflektion tillsammans med dem. Vid detta skede är det ännu svårt att avgöra på vilket sätt studiens resultat kan utnyttjas i praktiken ^(2, 4-5). Främst eftersom studien inte presenterar någon konkret fortsatt handlingsplan utan främst kartlägger rådande utmaningar i samarbete. Jag önskar ändå att DelSam projektet drar nytta av studiens resultat i deras utveckling av att finna nya arbetsmetoder och arbetssätt bland personer som jobbar med ungdomsfrågor samt i utvecklandet av rådande sociala tjänster för ungdomar.

4. Forskningens syfte och frågeställning

Ett viktigt element för praktikforskningen är att problemställningen skall uppstå i praktiken (Saurama & Julkunen 2009, 294 – 295). Denna studies problemställning har uppkommit från praktiken. En önskan från praktikforskningsplatsens sida var att få en kartläggning över hur samarbete fungerar mellan olika myndigheter. Ett av Delsams II projektets delmål har just varit att öka samarbetet mellan olika aktörer.

Denna studie har varit levande under hela praktikprocessen. Detta syns allra mest i praktikforskningens syfte och frågeställningar. Orsaken till detta beror främst på det material som samlats in. För att kunna utnyttja det tillgängliga materialet på bästa möjliga sätt så har nya forskningsfrågor försökts tillämpas. Forskningsfrågorna har varierat alltifrån teman som att utvärdera DelSams verksamhet under året, hur samarbete inom DelSam projektet fungerar, till att undersöka handlingsutrymmet för att kunna samarbeta, till samarbetsdefinitioner för att sist och slutligen landa vid frågeställningen om vilka praktiska hinder är utmanande i samarbete mellan olika myndigheter.

Den slutliga frågeställningen lyder därmed:

Vilka utmaningar i förhållande till samarbete möter socialarbetare i sitt vardagliga arbete med ungdomar och andra myndigheter?

4.1 Hur har syftet och frågeställningen funnit sin plats i praktikforskningsprocessen?

Studien har under forskningsprocessen stundvis saknat en röd tråd. Detta beror främst på att de ursprungliga frågeställningarna inte har kunnat tillämpas på det insamlade materialet. Efter den första och andra materialinsamlingen (tillgängligt DelSam material på hemsidorna och enkäten) har nya forskningsfrågor formulerats för att materialet och workshopen kunde tillämpas på ett vettigt sätt.

Den ursprungliga tanken var att studera samarbete mellan olika organisationer inom ramen för DelSam II projektet. De preliminära forskningsfrågorna lydde så här:

Hur definieras samarbete bland deltagarna inom DelSam projektet?

Hur har samarbetet mellan de olika organisationerna fungerat inom ramen för DelSam projektet?

Hur kunde man utveckla samarbetet inom DelSam projektet?

En önskan hos mig och praktikplatsen var att studera hur samarbete uppstår och upprätthålls inom DelSam projektet, d.v.s. att undersöka DelSam som koordinerare av samarbete – som en spindel i nätet. Tanken i sig var fin men i praktiken var detta en utmaning. Främst eftersom det inte fanns nyckelpersoner att intervjua. DelSam projektet är ett levande projekt vilket innebär att aktörer kommer och går. DelSam projektet förbinder ingen att delta. Därmed är DelSam inte huvudsyftet i

olika aktörers vardagliga arbete. Aktörer inom DelSam samarbetar inte effektivt dagligen med ett konkret projekt för att nå exempelvis en handlingsplan för samarbete eller ett specifikt arbetssätt. DelSam projektet, enligt min mening, fungerar mera som en samlingsplats för kunskap. Där aktörer får dela med sig av sin kunskap och inspirera andra till nya arbetssätt. Det kunde varit lättare att studera samarbete inom DelSam ifall det skulle funnits ett konkret projekt där de utvecklar ett nytt arbetssätt. En konkret plan där de försöker uppnå något som skulle ha ett klart mål och syfte. Genom detta kunde man ha studerat hur samarbetet skett inom det specifika projektet.

Ur enkätens insamlade material kunde jag avläsa att de frågor som specifikt handlade om DelSams gav rätt så liten svarsprocent. Frågor på ett mer allmänt plan gav däremot betydligt mera svar. Detta kan vara en följd av att personer som fått enkäten inte deltagit i DelSams verksamhet eller endast i några evenemang. Vissa som fått enkäten har inte haft något att göra med DelSams verksamhet.

Vid planeringen av workshopen insåg jag att jag måste studera samarbete utifrån ett mer allmänt plan och inte knyta det an alltför mycket till DelSams specifika evenemang. Jag tog fasta på enkätens mera allmänna frågor som exempelvis fråga 12 (se bilaga 1) ”Vilka tankar väcker ordet samarbete hos dig. Nämn minst tre associationer” och fråga 5 där informanter fick ”berätta om erfarenheter och önskemål om ungdomars deltagande Under DelSam workshopar”. Ur enkäten kunde man avläsa att samarbete uppfattas som viktigt och önskvärt men att det inte alltid är lätt. Vid detta skede uppkom studiens slutliga syfte och frågeställning, nämligen praktiska utmaningar aktörer stöter på då de skall samarbeta med varandra. En workshop byggdes upp på basen av samarbetets utmaningar som framkommit i enkätens svar.

5. Forskningens handlingsmiljö

Jag har gjort min praktikforskning för DelSam projektet på FSKC (Finlandssvenska kompetenscentret). Jag inleder med att beskriva vad DelSam projektet innebär för att skapa en förståelse för projektet för att sedan avsluta kapitlet med personliga reflektioner kring handlingsmiljön.

Vad är DelSam projektet?

Målet för DelSam projektet är en strävan till att få ungdomar delaktiga i samhället. Rådande tjänster skall utvecklas på ett sätt där ungdomarna får vara delaktiga. Projektets syfte är att genom

delaktighet skapa metoder och arbetssätt som kan stödja ungdomen till utbildning eller arbetsliv. Ungdomarna är i åldern 18 – 29 år. (http://www.fskompetenscentret.fi/page406_sv.html).

Pilotprojektet för DelSam ledde till en förlängning av DelSam projektet. Inom ramen för DelSam II så är ungdomarnas delaktighet fortfarande ett viktigt element. Ett annat mål för DelSam II projektet har varit att utveckla samarbetet bland olika aktörer som jobbar med ungdomar. Min praktikforskning görs inom ramen för DelSam II projektet och mitt fokus ligger just på samarbetsfrågor. (http://www.fskompetenscentret.fi/page432_sv.html)

Vad har man gjort inom DelSam II projektet?

Under hösten 2013 har det inom ramen för DelSam II projektet ordnats workshopar. Workshoparna har diskuterat ämnen såsom ”Professionella och unga kan utveckla arbetet tillsammans”, ”Mångprofessionellt samarbete”, ”Fungerande arbetssätt på ungdomsverkstäderna” och ”Utvecklingsprojekt för att förstärka den sociala identiteten”. Den 5.2.2014 ordnades även ett seminarium om unga och det digitala samhället (http://www.fskompetenscentret.fi/page437_sv.html).

Jag har själv inte deltagit i seminarierna, förutom seminariet om *unga och det digitaliserade samhället* (5.2.2014). Jag har dock fått tillgång till workshoparnas material via FSKC:s hemsida (www.fskompetenscentret.fi) samt genom informella samtal med mina handledare på praktikplatsen.

Vilka är aktörerna inom DelSam II projektet?

Aktörerna (i DelSam II projektet i huvudstadsregionen) är kommunerna Helsingfors, Esbo och Raseborg. Aktörerna kommer från den offentliga –, privata – och tredje sektorn. Ungdomsverkstäderna SVEPS och Koi i Raseborg är en betydande del av DelSams verksamhet. (http://www.fskompetenscentret.fi/page432_sv.html). Alla aktörer har någon form av koppling till arbete med ungdomar. Aktörerna kan exempelvis jobba på socialbyråer, i skolor, ungdomsverkstäder, projektarbeten och forskning

I min studie finns det aktörer från flera olika fält och olika kommuner. I enkäten som 22 personer har svarat på så jobbar nio personer inom tredje sektorn, 12 personer jobbar inom offentliga sektorn och en person jobbar inom privata sektorn. Informanterna i fokusgruppintervjun jobbade med

arbetsuppgifter inom barnskydd, sysselsättning, skola, projektarbete, forskning och med mental hälsa.

5.1 Handlingsmiljöns inverkan på praktikforskningsprocessen

En utmaning för denna praktikforskning för mig har varit att studera ett projekt. En stor orsak till detta är att projekt är levande och förändras ständigt. Detta har jag kunnat känna av under min praktikforskningsprocess. Som student kunde jag lägga märke till att jag lätt inspirerades av projektandans kreativitet. Detta ledde till stundvis alltför storslagna planer för vad denna studie kunde presentera. Att studera ett projektarbete som söker sin form skiljer sig från att studera exempelvis en socialbyrå där strukturerna redan i sig är rätt så fastgjutna. Ett projekt har inte på samma sätt lika tydliga ramar utan det är levande och ändrar sin form.

En annan utmaning med praktikplatsen var också den att projektet slutade mitt i min projektperiod. Detta ledde till att min handledare byttes ut under tiden projektet inte existerade till en annan handledare från FSKC. Då DelSam III projektet fick fortsatt finansiering återgick det igen till min ursprungliga handledare. Med min första handledare hade jag lagt upp planen för forskningen och min andra handledare kom in i bilden då enkätmaterial samlades in. Relationen till handledarna skiljde sig åt. Med den ena personen reflekterade mycket medan den andra hjälpte till med mera praktiska ting. Jag upplevde inte detta som något negativt i sig. Jag upplever att handledarna kompletterade varandra på ett givande sätt. DelSam projektet hade även flyttat till nya utrymmen då jag inledde min praktikforskning. Därmed hade det skett förändringar inom projektet. Dessa påverkade inte direkt min forskning (material) men det kan förklara projektets utvecklingsanda under min praktiktid.

Personligen har jag inte suttit vid praktikplats under praktikperioden, främst till följd av en utrymmesbrist. Därmed har jag inte kunnat följa med praktiken ”från nära håll”. Jag har inte haft en möjlighet att studera samarbetet på arbetsplatsen så som det ser ut i vardagen. Exempelvis genom att se hur en typisk ”samarbetsvardag” ser ut för DelSam personal. DelSam projektets personal arbetade ofta också själva utanför arbetsplatsens utrymmen. För att skapa en förståelse för projektarbetet har jag hjälpt till med att förbereda DelSam seminariet den 5.2.2014 ”Unga och det digitaliserade samhället”. Detta gäller främst praktiska ting som att förbereda utrymmet för seminariet, att fylla mappar, m.m. Detta gav en inblick i projektarbete men inte nära inpå en full förståelse för hur en vardag var uppbyggd.

Istället för att skriva på praktikplatsen så har jag skrivit hemma. Jag har kontaktat mina handledare via e-post där vi bestämt träffar. I början var kontakten mera intensiv till följd av att det var studiens planeringsskede där vi skapade studiens upplägg. I skriv- och analysskedet har kontakten varit rätt så liten. Detta berodde främst på att sommaren kom emellan, vilket innebar semestrar och sommarjobb.

6. Praktikforskningsprocessen

Praktikforskningsprocessen har skett i flera olika etapper. Den inleddes genom att skapa forskningens syfte och frågeställning som jag berättade om mera ingående under kapitel 4. Därefter inleddes datainsamlingen (kapitel 6.1). Efter datainsamlingen inleddes analysen vilket jag berättar om mera ingående under kapitel 6.2. Etiska överväganden har gjorts under hela studiens gång och dessa reflektioner presenterar jag i kapitel 6.3.

6.1 Datainsamling

Materialinsamlingen har skett under flera etapper. Kortfattat skedde materialinsamlingen i tre etapper:

1. Genomgång av tillgängligt DelSam material
2. En enkät som sändes ut till DelSam projektet deltagare
3. En workshop (fokusgruppintervju) där vi diskuterade enkätens resultat mera ingående.

Praktikforskningen inleddes med en genomgång av färdigt material som DelSam II projektet samlat in under verksamhetsåret. Materialet fanns tillgängligt på deras hemsida (<http://www.fskompetenscentret.fi>). Materialet bestod av powerpoint presentationer och anteckningar från olika träffar. Material och synpunkter på tillgängligt material har jag även fått genom informella samtal tillsammans med praktikplatsens handledare. Utifrån tillgänglig information på nätet och i samtal med praktikplatsens handledare har en enkät byggts upp. Enkätens fokus låg på samarbetsfrågor samt frågor om evenemang med anknytning till DelSam II projektet (se bilaga 1).

Enkäten har skickats ut till personer som fanns på DelSams e-mejl lista. Listan har jag fått av mina handledare på praktikplatsen. E-mejl listan bestod av personer som vid något skede har deltagit i

DelSams evenemang eller visat intresse av att få en uppdatering av DelSams verksamhet. E-mejl listan kan innehålla personer som längre inte i har någon koppling till DelSam. Enkäten sändes ut till sammanlagt 68 personer varav 22 svarade. Av de som svarade på enkäten så jobbar nio personer inom tredje sektorn, tolv inom offentliga sektorn och en person jobbar inom privata sektorn.

Sammanlagt fyra påminnelsemejl sändes ut till deltagarna på e-post listan. Alla informanter har inte svarat på enkätens alla frågor. Enkätens material har därmed varit rätt så begränsat men ändå tillräckligt rikligt att jag kunde bygga upp en workshop utifrån resultaten. Kritik kan riktas mot enkäten. Frågeformuläret innehöll bl. a rätt så specifika frågor om DelSams verksamhet vilket kan vara svåra att svara på ifall man inte deltagit i evenemangen. Enkäten innehöll även rätt så många frågor vilket kan ha påverkat bortfallet till följd av exempelvis tidsbrist.

Utifrån enkätens insamlade material har jag sedan lagt fokus på utmaningar som framförts i enkäten. Jag valde att lägga fokus på utmaningarna eftersom det där kunde finnas möjligheter till att skapa förändring. Jag upplevde det som viktigt att lägga fokus på hinder för att samarbete skall kunna utvecklas. Jag nekar inte det faktum att det samtidigt är viktigt att ta upp faktorer som stödjer ett lyckat samarbete. Eftersom praktikforskningens studie är ett kort arbete har jag i detta fall valt att endast fokusera på utmaningar.

Ur enkäten kunde man lägga märke till tre olika kategorier av utmaningar, nämligen ungdomars delaktighet, ansvarsfördelning och resursfördelning. Då workshopen planerades har jag kortfattat diskuterat med min handledare om vad jag möjligtvis kunde tala om på workshopen. I detta fall var det praktikplatsen handledare som önskade att workshopen skulle hållas "hemlig" så att hon kunde delta i workshopen diskussioner på jämlik bas med de andra deltagarna. Handledaren har lyssnat till workshopen men har inte kommenterat diskussionerna. Jag har inte räknat min handledare som en informant.

En workshop byggdes upp enligt tre teman; ungdomars delaktighet, resurser och ansvar. Varje kategori presenterades med citat från enkätens studie som vi sedan diskuterade mer ingående. I enkäten hade man möjlighet att meddela ifall man var intresserad av att delta i en workshop under våren 2014. En inbjudan till denna workshop har sänts ut till dessa deltagare. Även praktikplatsens handledare har skiljt kontaktat organisationer som de har ett tätt samarbete med. En flyer om praktikforskningen har även delats ut under seminariet *de unga och det digitaliserade samhället* som DelSam II projektet ordnade på Arcada den 5.2.2014. Deltagarna på seminariet fick även en

kort presentation under seminariedagen och en vetskap om workshopen. Förutom detta har även en inbjudan till workshopen funnits som bilaga till FSKC:s infobrev (se bilaga 2).

Slutligen kom det att delta sammanlagt åtta personer i workshopen. Workshopen kan jämföras med en fokusgruppintervju. Workshopen spelades in för att materialet kunde analyseras vid ett senare skede. Workshopen kännetecknas av att jag höll en kort presentation om enkätens resultat som vi sedan diskuterade i grupp. Min roll var att inleda diskussionerna men efter det har jag låtit diskussionerna löpa fritt bland deltagarna. Jag har ställt frågor men inte kommenterat informanternas uttalanden. Alla informanter hade olika bakgrund inom det sociala området vilket var en rikedom för diskussionerna. En del av informanterna hade inte svarat på enkäten.

Det varierar kring vem som förde talan under workshopen. En deltagare valde att inte yttra sig alls. De övriga personerna uttalade sig någon gång under workshopen. Workshopen har slutligen transkriberats i sin helhet för analys

6.2 Analysprocessen

Denna praktikforskning kännetecknas av att den gjort en rejäl ”avskalning”. Undersökningen har gått från en enkät med bred bas gällande DelSam II projektets verksamhet till en workshop gällande tre specifika teman (ungdomars delaktighet, resurser och ansvar) för att slutligen resultera i en studie om synliga samarbetsutmaningar i ungdomsarbete. Studiens till början breda bas har stundvis skapat utmaningar men delvis tror jag också att det fungerat som en rikedom. Rikedomen kom till synes av ett rikligt material där det fanns en möjlighet att fästa sig vid mindre detaljer.

Studiens slutliga form kom att bli en undersökning över utmaningar med samarbete. Detta var ett tema som uppkom i enkätens material samt i litteraturen kring samarbete. Utmaningar med samarbete som tema lämpade sig även bra för workshop. I början av analyskedet var målet att också fokusera på möjligheterna med samarbete. Denna del har jag valt bort så att ämnen inte skulle bli alltför brett för denna studie.

Som analysmetod har jag utnyttjat innehållsanalys. Innehållsanalysen kan delas in i en kategorisering, tematisering eller typifiering. Workshopen och enkätens analys har inspirerats av tematisering. Tematisering kännetecknas av att man fokuserar på vad materialet berättar om olika teman. (Tuomo & Sarajarvi 2009, 93).

Analysen av enkäten inleddes med en genomgång av materialet. Analysen utgick främst ifrån att söka efter ”konflikter”, dvs. utmaningar som kunde provocera till diskussion under workshopen som skulle äga rum vid ett senare skede. Ur materialet var det speciellt tre teman som stod ut - nämligen ungdomars delaktighet och hur resurser och ansvar fördelas. Dessa teman uppkom ofta men inte nödvändigtvis alltid i negativ bemärkelse. Dessa teman kunde även stödjas utifrån tidigare forskning om utmaningar med samarbete.

Enkätens teman blev sedan grunden för workshopen. Den ursprungliga tanken vara att dessa teman också skulle fungera som grund för analysen av workshopens material. Ett behov för handlingsmönster i samarbete var ett annat tema som framkom under workshopen. Slutligen blev resultatens teman delaktighet, resurser, ansvar och handlingsmönster. Dessa kategorier beskrivs närmare i kapitel 7 – studiens centrala resultat.

I en genomgång av workshopens material kunde man upptäcka flera olika strukturella hinder för samarbetet. En del var till sin karaktär mer praktiska och en del mer personliga. Jag kom att definiera de praktiska hindren som synliga utmaningar medan de personliga utmaningarna definierades som osynliga utmaningar. Analysen inleddes med att först grovt dela in materialet i synliga och osynliga utmaningar utifrån informanternas historier och efter detta placerades materialet in i mindre kategorier.

De synliga utmaningarna kännetecknas över praktiska hinder i samarbetet. De praktiska hindren är hos informanterna uttalade hinder som gör samarbete svårt i det vardagliga arbetet. De praktiska hindren kännetecknades av konkreta ting som försvårade samarbetet. Detta gäller exempelvis resursfördelning, ansvar över samarbetet, handlingsplaner för samarbetet samt delaktighetens villkor. Dessa hinder kommer att vara i fokus för min studie.

De osynliga utmaningarna är svårare att upptäcka i det vardagliga arbetet eftersom dessa personliga åsikter ofta blir rätt så rutinmässiga. Dessa utmaningar är dolda maktstrukturer och normer. I denna studie kommer jag trots allt inte att presentera de osynliga utmaningarna för att studien inte skall bli alltför omfattande. Underkategorierna för dessa osynliga utmaningar skulle ha varit personlighetsdrag, normer och värderingar samt makt. Hos informanterna var dessa utmaningar direkt uttalade i diskussioner. I analysen har jag inte tolkat vad som kunde vara osynliga utmaningar utan jag har lagt fokus på de situationer där informanter själv pekat ut osynliga utmaningar, som exempelvis makt. Osynliga utmaningar är en viktiga frågor som är värda att fortsätta studera. Dessa osynliga utmaningar kan i stor mån påverka våra handlingsmönster i samarbete.

6.3 Etiska överväganden under praktikforskningsprocessen

Enligt forskningsetiska delegationen (TENK) är det vid forskning i humanvetenskaper viktigt att ta i beaktande tre olika etiska principer (<http://www.tenk.fi>):

1. Respekt för den undersökta personens självbestämmanderätt
2. Undvikande av skador
3. Personlig identitet och dataskydd

Etisk reflektion har varit närvarande under hela praktikforskningsprocessen. Personligen upplever jag att jag inte stött på rätt så stora etiska utmaningar eftersom studien inte är av särskilt känslig karaktär och informanterna har inte varit i en utsatt position.

Alla deltagare har deltagit på frivillig bas (etisk princip 1). Informanterna i min studie har inte skrivit på en särskild samtyckesblankett. Detta eftersom deltagandet i studien har skett på frivillig bas från forskningens början. Exempelvis så var det frivilligt att delta i enkäten. I enkäten har jag beskrivit studiens syfte och förklarat att materialet kommer att användas i fortsatt forskning. I slutet av enkäten har jag även frågat skilt ifall informanterna ger sitt samtycke att materialet används i fortsatt forskning vilket alla informanter har godkänt.

Workshopens deltagande var också frivilligt. På inbjudan till workshopen stod det att träffen spelas in och materialet kommer att användas för min praktikforskning samt att praktikforskningen kommer att publiceras på FSKC:s hemsida under DelSam projektet (se bilaga 2). Deltagande i workshopen betydde att deltagaren också gav sitt godkännande till att materialet får användas för fortsatt forskning. Under workshopen har jag även förtydligat detta och frågat ifall alla deltagare godkänner att materialet används för forskning - vilket de alla gjorde.

En annan aspekt av den första etiska principen är informantens rätt till tillräcklig kunskap om forskningens karaktär. Personligen har jag kritiskt reflekterat ifall det var fel att benämna träffen som en workshop då det till sin karaktär påminner så pass mycket om en fokusgruppintervju. Jag ställer mig frågan om benämningen på träffen delvis var vilseledande? Valet att kalla träffen som en workshop kom efter att jag skickat ut en förfrågan på om det finns deltagare som önskar att delta i en fokusgruppintervju. Svaren var endast två till antalet och i båda fallen att de inte har möjlighet att delta. Att kalla träffen workshop passade även enhetligt ihop med DelSam II projektets tidigare

verksamhet. Workshoparna har då också kännetecknats av att en eller flera person(-er) presenterat en studie eller arbetslivserfarenheter som sedan diskuterats i grupp. I min workshop har jag agerat som ”expertisen” utgående från enkätens resultat. Konflikten i benämningen av träffen som en workshop handlar väl främst om vad deltagarna uppfattar att en workshop skall innehålla. Workshop som begrepp är luddigt och kan innebära rätt så mycket. Enligt svenska akademiens ordlista innebär en workshop ”möte med vetenskapligt eller konstnärligt ämne där deltagarna delar med sig av sina erfarenheter” (www.svenskaakademien.se). Enligt denna beskrivning så kunde vår träff beskrivas som en workshop. Det är dock möjligt att informanter som deltagit önskade en annan form av workshop.

Undvikande av skador var något som inte direkt har haft en koppling till denna studie. Valet av samtalsämne har inte varit av särskild känslig karaktär och ingen person har varit direkt utsatt. Jag upplever inte att det fanns en maktobalans under fokusgruppintervjun. Det är dock viktigt att poängtera att alla personer är olika och det finns en möjlighet att informanter upplevt fokusgruppintervjun på olika sätt med olik grad av känslighet. Detta har åtminstone inte framkommit i tal eller efter fokusgruppintervjun. Under workshopen har en informant dock uttryckt att hen önskar att delar av hens uttalande inte publiceras. Med hänsyn till informantens önskan och rätt till självbestämmande har jag inte transkriberat, analyserat eller publicerat dessa uttal. Jag har också valt att inte analysera och presentera diskussioner av andra informanter som knyter sig an till fallet.

Den sista etiska principen för forskning poängterar informantens personliga identitet och dataskydd. Jag är den enda personen som sett det insamlade materialet i sin helhet. Materialet har endast funnits tillgängligt för min studie och kommer att förstöras i samband med att studien publiceras. Vid presentationen av materialet har jag försökt suddat ut faktorer som kan påverka att man känner igen informanten. Det finns fall där vissa citat har omskrivits för att informanten inte skall kännas igen. Detta gäller främst att jag inte nämnt vad personen jobbar med eller på vilken arbetsplats personen ifråga jobbar på. Detta har dock inte en stor inverkan på materialets trovärdighet.

7. Studiens centrala resultat

Jag kommer i detta kapitel att presentera studiens centrala resultat för de synliga utmaningarna inom samarbete. För en närmare beskrivning av analysprocessen se kapitel 6.2. Ur materialet framkom tre

teman som krånglade till samarbete på ett praktiskt plan, dessa är en ojämlik grund för delaktighet, ojämlik resursfördelning, ansvar över samarbete samt en avsaknad av handlingsplan för samarbetet.

7.1 Ojämlik grund för delaktighet i samarbetet

Delaktigheten upplevdes vara ett viktigt fokus i samarbetet men i praktiken upplevdes det som rätt så knepigt. Utmaningarna med delaktigheten kom till synes i frivilligheten, rätten att välja vem som får delta i samarbetet och att kunskapsbasen inte var jämlik i samarbetets inledning.

En av informanterna talar om vikten av att samarbetet skall kännas meningsfullt och frivilligt för ungdomar:

Citat 1)

” [...]Det skall ju kännas meningsfullt och vettigt att komma. Och så där... att jag tänker mig att många gånger då vi jobbar med ungdomar så är det lite så och så med den där frivilligheten. Antingen är det så att de måste komma för att det finns några lagar och paragrafer eller något annat. Normer eller så. De får det väldigt besvärligt om de inte kommer. [...]”

Inom det sociala arbetet är det eventuellt inte alltid så lätt att samarbete inleds med en frivillighet. Informanterna exemplifierade delaktigheten som svår då samarbetet måste inledas med ett lagligt tvång, exempelvis via en barnskyddsanmälan eller ett besök vid Arbetskraftsbyrån för att få sina förmåner. I fall likt detta kan det vara rentav omöjligt att inleda ett samarbete på jämlik bas för alla aktörer som skulle vara det ideala (jfr Leiba&Weinstein 2003, 66,69).

Delaktigheten kom även till synes på andra sätt. I ett annat fall var det myndigheter som satte käppar i hjulen. Ett exempel som framkom under diskussionerna var att myndigheter kunde avböja en ungdoms önskan att få ta med en annan tjänsteman från en annan myndighet på mötet. En tjänsteman som ungdomen kanske skapat förtroende för innan. Ungdomen fick därmed inte själv välja vilka aktörer som skulle ta del av samarbetet.

Citat 2)

”En kommentar ännu på det här med delaktighet som har kommit upp som vi har stött på då vi har intervjuat olika människor. Det har kommit upp att ungdomarna ber att ta med en tjänsteman till nästa instans och följande instans säger nej. Du skall inte ta med den där. Du skall komma ensam. Alltså att det också finns ett aktivt motstånd mot detta. [...]”

Under diskussionerna ställdes frågan om detta kan vara en rädsla från myndighetens håll att en annan tjänsteman skall komma och granska deras arbete. I enkätens svar hade en del informanter tagit upp vikten av samarbete för att en genomskinlighet i det sociala arbetet skall uppstå. En genomskinlighet inom det sociala arbetet kan vara viktigt för att minska risken för någon form av missbruk, exempelvis maktmissbruk. Leiba och Weinstein (2003, 69,71) tog i sin studie upp att det kan finnas en oro bland professionella att mista sin yrkesstatus vilket försvårar samarbetet. En rädsla för att mista status kan leda till att man motarbetar samarbete trots att det eventuellt kunde vara det bästa för brukaren.

En annan sak som upplevdes utmanande inom delaktigheten handlade om att alla parter inte startade vid samma linje. En tillräckligt grundläggande diskussion hade inte förts, dvs. det existerade inte en fungerande kommunikation där brukarnas röster blev hörda (Leiba & Weinstein 2003, 71,78). En informant talade om hur föräldrar ringde skolan om en oro över sitt barn innan de fört en diskussion hemma. En annan informant talade om problemen då professionella tar över en alltför stark professionell roll och lämnar brukaren omedveten om besluten som görs för hens "bästa". En tredje informant tog upp utmaningen kring samarbetet med ungdomar då ungdomarna inte blivit förberedda på vad som kolla skall:

Citat 3)

"Men jag tänker mig att en grundsak som man ofta förbiser är att de här ungdomarna som blir inkallade på möten, så har inte överhuvudtaget blivit "preppade" av någon vuxen. Av någon som kunde komma och diskutera hur de kunde föra fram sina saker, och hur det känns att komma in i ett rum där det sedan sitter 5 – 7 vuxna som sedan säger att "säg nu precis vad du tycker". Liksom att de inte har alls den där basen att stå på. De är inte alls förberedda. "

I citatet framkommer vikten av de professionellas roll i att skapa ett möte med jämlika strukturer. I detta fall kan det innebära att förbereda ungdomen att föra fram sin åsikt och vilka som kommer att vara närvarande under mötet. En av informanterna i workshopen föreslog dialogiska arbetsredskap som familjerådslag som en lösning till att förbereda personer för olika möten.

7.2 Ojämlika resursfördelningar

Samarbete innebär även en resursfördelning vilket inte alltid kanske sker så smärtfritt. I diskussioner kring resurser diskuterades problem kring att flera olika aktörer söker samma finansiering, ansvarets förhållande till resurser samt hur nuvarande resurser kunde utnyttjas till fullo.

En av informanterna som jobbat inom tredjesektorn talade om problematiken kring att ansöka om samma projektpengar:

Citat 4)

"[...]Speciellt under de senaste åren så tycker jag att det har blivit ett mera sådär tävlingsinriktat klimat. Det handlar kanske om att man söker om samma finansiering och sådär. Att samarbetet fungerar nog säkert någon gång, men det är nog mycket som man kunde göra också där."

Ett mera tävlingsinriktat klimat hör ihop med samhällsutvecklingen. Svensson, Johansson och Laanemets (2008, 183) påpekar att organisationer ofta samarbetar för att nå den andra organisationens resurser. Detta betyder inte nödvändigtvis att man gärna delar med sig av sina egna resurser. Samarbete med andra organisationer kan även fungera som en strategi i konkurrensen mellan olika organisationen. Då gäller det för organisationen att få ta del i attraktiva ansvarstaganden och resurser som ökar organisationens legitimitet.

Samarbetet kan försvåras genom vem som ansvarar för resurserna. En av informanterna uttryckte sig som så att resurserna finns vid ansvaret. En utmaning inom samarbetet blir då att fördela både resurser och ansvar.

Citat 5)

"[...] Men frågan blir den att hur man flyttar över ansvaret så att inte alla arbetsinsatser eller att allting bara skuffas över på en och samma person? Med ansvaret flyttas också alla resurser. Om det formellt tillhör den här så då går pengarna dit och då får de andra ingenting. Så kanske det tär i samarbetet så att säga. Det är säkert en evighetsfråga. Vi borde jobba mera sektoröverskridande. Alla känner att det är klokt och att man vill. I praktiken har det visat sig att om man har en gemensam pott och så kommer alla och ta då de behöver, så finns det alltid de som tar lite mer för säkerhetsskull. [...]"

Frågan om det behövs mera resurser uppstod också. En av informanterna ifrågasatte om det verkligen behövs mera resurser eller om det är en fråga om att strukturer i arbetet borde förändras.

Ifall strukturerna för arbetet blir det samma och inget förändras kommer resurserna någonsin att möta behovet?

Citat 6)

”Sedan den här eviga diskussionen om resurser Om vi skulle ha mera resurser så skulle vi klara av att göra det ena och det andra. Sedan får den här instansen mera resurser och fortsätter med exakt det samma. Huvudsaken blir bara den att bara vi får mera. Ta barnskyddet exempelvis. Tiden på dygnet räcker inte till. Alltid när det är frågan om ett behov så räcker inte tiden till har jag konstaterat.[...]”

Enligt Lipsky (1980, 33 - 39) råder det en kronisk resursbrist inom det sociala arbetet. Utbudet möter aldrig behovet. Ifall det tillkommer flera resurser så ökar även behovet enligt Lipsky.

7.3 Answarets utmaningar i samarbete

Vems ansvar är det att samarbetet byggs upp, upprätthålls och avslutas? En jämlik ansvarsfördelning skulle vara det idealiska. I praktiken kan fallet vara annorlunda. Informanterna delgav upplevelser över då ansvaret inte fungerar. Ett exempel handlar om hur ansvaret över brukaren inte upprätthålls utan hur samarbetet avslutas genast då man kontaktat en annan myndighet.

Citat 7)

”A: Men sen när tidsbristen också är närvarande... ifall man tar kontakt med en annan sektor så är den andra sektorn rädd för att man skall överföra arbetet helt och hållet på den. Man är hela tiden så där... skrämmd.

B: Joo, joo, just det där samarbetet vi talade om tidigare. Det där samarbetet om att när du lägger ner luren så tog samarbetet slut.”

En motsatt utmaning är att ett samarbete inte inleds överhuvudtaget. Det vill säga att en myndighet inte väljer att kontakta en annan. Då uppstår inte heller ett samarbete.

Citat 8)

”Jag tänkte ännu på det här som sades tidigare om det här bollandet hit och dit. Vissa kanske också ser det här och är medveten om vad detta innebär och därför väljer att

inte skicka vidare någon. Och då blir det ju inte heller något samarbete. Det här är ju också en utmaning. ”

I exemplet ovan har personen kanske den professionella försökt undvika att brukaren skulle tvingas vara i kontakt med flera myndigheter men detta leder också till att ett samarbete inte uppstår. Svensson, Johansson och Laanemets (2008, 182 – 184) poängterar likt Mollander (1998, 134 – 135, 151) att samhällsutvecklingen lett till en alltmer fragmentarisk social service. Ifall en socialarbetare väljer att inte ”bolla en klient hit och dit” så kan det även hända att brukaren inte får den service som hen är berättigad till. Då skapas nödvändigtvis inte heller en helhetssyn över klienten. Leibe och Weinstein (2003, 69, 71) talar om att en dålig kommunikation mellan olika aktörer leder till en försenad och dålig service för brukarna. Därför är det ytterst viktigt att aktörerna kommunicerar med varandra för att skapa en bra helhet för brukaren.

Brukaren har även själv ett ansvar för att kunna vara delaktig i ett samarbete. En informant talade om utmaningen då brukaren inte helt enkelt kan eller orkar ta sitt ansvar. Detta fenomen kan man lätt stöta på inom det sociala området. Då blir den professionellas roll att viktigare i att stödja brukarens rättigheter.

Citat 9)

”[...] De har inget ansvar när de kommer i det skicket de är. De vet inte vad ansvar är. De vet inte hur de skall reda ut pappersarbeten och hur de skall reda ut allt byråkratiskt innan de kommer till oss. Vi hjälper ju dem såklart. Vi bygger upp ett sådant system. Så slutar det med att de kommer ut i någon form. Arbetsysselsättning eller studie. Liksom då har vi lyckats med den här ungdomen. Och sist och slutligen så har denna ungdom själv tagit sitt ansvar då den valt att ”joo, det där låter hyvä dit far jag”. Den där processen är liksom otroligt lång [...].”

Tid var även ett annat omdiskuterat ämne. Det krävs tid för att ett samarbete skall fungera. I exemplet ovan var det viktigt med tid för att brukaren skulle inse sitt eget ansvar över sitt liv. Ett samarbete i en situation där livet är upp och ner kan vara svårt för en brukare eftersom det då kan vara svårt att veta vad man vill ha ut av samarbetet och att kunna föra sin egen talan. Ett av de viktigaste elementen för ett lyckat samarbete är att det finns ett tydligt och gemensamt mål för samarbetet och att brukarnas röster blir hörda under hela processens gång (Leiba & Weinstein 2003, 71,78). Ifall brukarna är i en livskris så kan det vara omöjligt att personligen se några framtidsmål. Risken med ett samarbete i ett sådant skede är att den professionella synen blir alltför stark i samarbetet.

En annan form av ansvar som kom upp under workshopen var ett professionellt ansvar. Ett ansvar över att kunna samarbeta med vem som helst.

Citat 10)

” [...]Man borde kunna ha ett naturligt förtroende för andra professionella också utan att behöva känna de personerna. Det är liksom min tanke. Tillsvidare tycker jag att det har poängterats rätt så mycket det här med att man skall lära känna varandra för att kunna samarbeta. Jag tycker egentligen att det inte skulle behöva vara beroende av det. Professionella personer borde kunna samarbeta ändå.”

I detta exempel poängteras en professionalitet i att kunna vara bekväm att samarbeta med vem som helst. Enligt Leiba och Weinstein (2003, 71, 78) är det viktigt att skapa förståelse för varandras yrkesroller och yrkesuppgifter. Genom att förstå detta så minskas missförstånden i samarbetet. Om en förståelse för varandras yrke existerar så kanske det professionella samarbetet löper smidigare utan att aktörerna behöver känna varandra?

7.4 En avsaknad av handlingsplan för samarbetet

Samarbete som begrepp är aningen diffust och mångtydigt. Det finns flera olika definitioner på vad samarbete kan innebära och tolkningarna är säkert desto fler. Under workshopen fanns det en tankegång om att det kunde finnas någon form av modell, en grundschablon för hur samarbete skall se ut. En modell som skulle underlätta situationen för professionella och brukare att finna sin roll och sitt ansvar. En av informanterna uttrycker sig så här:

Citat 11)

”Jag börjar alltmer tro på de här strukturerna. Att det finns ett handlingsmönster som man kan utgå ifrån och sedan kan man såklart göra stora avvikelser om man känner sig säker i den rollen. Att man skulle ha ett tankesätt först innan man skapar sina handlingsmönster. Att varje profession skulle få veta hur de skall gå tillväga i samarbetet med andra professioner och så kan man utvidga därifrån. Men att det skulle finnas en sådan där grundschablon för det där.”

Leiba och Weinstein (2003, 71,78) talar om vikten av att det finns en tydlig ansvarsfördelning bland de professionella. Alla skall förstå sin egen roll i samarbetet. Det är även viktigt att förstå de övriga

aktörernas yrkesrutiner och handlingsutrymme i arbetet. En ömsesidig respekt med andra ord. Hjortsjö (2006, 192 – 193) har i sin avhandling studerat samarbete mellan familjecentraler. En stor utmaning för ett ökat samarbete mellan familjecentralerna var att de inte ville förändra sina gamla handlingsmönster utan de hade stagnerat i sina gamla rutiner. Att skapa ett gemensamt handlingsmönster kunde vara nytt och fräscht och samtidigt underlätta arbetet. Det vore dock viktigt att se till att det gemensamma handlingsmönstret inte blir alltför rutinerat så att det blir svårt att utveckla samarbetet.

En annan viktig sak för en gemensam handlingsplan för samarbete skulle vara ett gemensamt språk som alla förstår. Språket är en utmaning som lätt uppstår i ett samarbete. Exempelvis genom att varje aktör har ett eget fackspråk (Leiba & Weinstein 2003, 69,71). En av informanterna tar upp utmaningen med dokumentationen enligt följande:

Citat 12)

”A: Och sedan den här dokumentationen. Hur gör man en mångprofessionell dokumentation? Det tycker jag att skulle vara roligt att någon skulle uppfinna. Det är ju ganska knepigt, eftersom det alltid är ur den synvinkeln av den som skriver och tolkar den där situationen. Skulle sedan texten gå runt till alla deltagare där de får se att ja du har dokumenterat mig rätt? [...] Och alltså den där tolkningen. Den tolkas ju endast då ur mitt perspektiv. Så som jag har uppfattat det där mötet. Det blir ett ensamt fel. Hur får man det till ett gemensamt dokument, en gemensam handlingsplan så att det faktiskt blivit så som alla på mötet har uppfattat det?”

B: Och utan att vi skulle ha ett sådant här partiprogram. Sådär att sen när vi äntligen kommit fram till något så är det inte ett sådant flum-i-flum som ingen förstår.”

Som förslag på detta diskuterades att man skulle skicka ett dokument till alla som deltagit på mötet där de fick kommentera ifall skribenten uppfattat dem rätt. Exempelvis ifall rollerna och ansvaret fördelats på rätt sätt? En annan möjlighet skulle vara att det som sägs under mötet skulle dokumenteras med det samma. Under mötet skulle man då i realtid kunna läsa dokumentet från exempelvis tavlan och kommentera dokumentet. Utmaningarna för detta upplevdes vara tidsbristen. I praktiken upplevdes vara svårt att finna en tid som passar alla för ett möte. Därtill skulle en gemensam dokumentation troligtvis ytterligare dra ut på tiden för mötet.

I detta kapitel har jag presenterat de centrala utmaningarna för synliga hinder i samarbete. Alla dessa hinder påverkas också av de osynliga utmaningarna. Exempelvis så kan det i varje möte framkomma makt av någon form. Normer och förutfattade meningar är något som kan påverka servicen som brukarna får eller samarbetet med en annan yrkesgrupp.

8. Avslutande diskussion

Fokus för denna studie har varit praktiska hinder för samarbete. Utifrån en genomgång av materialet kunde jag finna fyra olika utmaningar. De benämndes som ojämlik grund för delaktighet, ojämlik resursfördelning, utmaningar med ansvaret i samarbetet och en avsaknad av handlingsplan för samarbetet.

Något studien synliggjort är att samarbete alltid sker i en kontext. En komplex kontext där socialarbetarnas handlingsutrymme vid samarbete inte nödvändigtvis är så stor till följd av bland annat regelverk, tid och resurser. Studien har även påvisat komplexiteten i utmaningar. Det finns flera olika nyanser av delaktighet, resurser, ansvar och handlingsplaner.

Socialarbetarens handlingsutrymme för samarbete påverkas i stor grad av yttre faktorer som lag, tid och resurser. En realitet som existerar inom det vardagliga arbetet. En realitet utifrån samarbetet skall inledas – vilket inte alltid är så lätt. Handlingsutrymmet utrymme för samarbete exemplifieras utifrån socialarbetarnas berättelser om hur ett samarbete kan inledas med ett lagligt tvång (citat 1) och hur tiden begränsar ens möjligheter för samarbete – men också hur viktig tiden är för att skapa ett förtroende (citat 7 & 9). Resurser är även något som spelar en viktig roll i spelet. I citat 4 talas det om hur samhällsutvecklingen gått mot ett mera tävlingsinriktat ideal vilket kan göra samarbete krångligt ifall man ansöker om samma finansiering. Resurser upplevs även som utmanande då resurserna förflyttas med ansvaret (citat 5).

Utmaningar i samarbete kom även fram i delaktighetsdiskussioner. Diskussionerna framhävde vikten av att lyssna till brukarnas röster. I praktiken kunde detta vara utmanande trots att viljan för delaktighet var stor. En utmaning var att samarbetet inte inleddes på frivillig bas för alla aktörer (citat 1). Ett problem var också den att samarbetet inleddes utan att alla aktörer visste vad som komma skall. En informant poängterade hur det kan kännas för en ungdom att delge sina tankar i ett rum av professionella (citat 3). Det kan kräva ett stort mod för en brukare att dela med sig av sina åsikter i ett rum där professionella eventuellt skall göra beslut gällande din framtid.

Samarbete kan också aktivt motarbetas mellan olika myndigheter. Detta exemplifierades genom att brukarna inte själva har rätt att välja vilka aktörer får delta i samarbete (citat 2) och att myndigheter väljer att inte kontakta en annan myndighet och inleda ett samarbete (citat 8). Samarbete mellan myndigheter kritiserades också utifrån ett ansvarsperspektiv. Exempelvis genom att myndigheter

skuffar över ett fall till nästa instans och anser med detta att ett samarbete har ägt rum. Då ”flytten” skett finns inte längre ett ansvar över brukaren och samarbetet tog slut i samma veva (citrat 7).

Något som är viktigt för samarbete är ett gemensamt mål och syfte med samarbetet och tydliga ansvarsuppgifter. Under diskussionen uppstod även en diskussion ifall det borde finnas en modell för samarbete – någon form av handlingsplan (citrat 11). En stödjande modell som kunde underlätta hur samarbete skall gå till. Detta är ju en intressant tanke i sig. Speciellt hur modellen skulle byggas upp så att alla aktörer är delaktiga, att resurs och ansvarsfördelning skulle ske jämlikt och med en minskad risk för att samarbetet blir alltför rutinerat. Hur hittar man en form som passar alla? Är det ens möjligt?

I fortsättningen kunde det vara av intresse att undersöka vad som lett till ett lyckat samarbete. Det är ju oftast lätt att poängtera felen och kommentera när ett samarbete misslyckats. Ett antagande utifrån denna studie är att ifall delaktigheten i samarbetet är jämlikt, resurserna och ansvaret är fördelat jämlikt och en gemensam förståelse för samarbete existerar (en form av handlingsplan) så skulle samarbetet fungera bra. Det kunde vara spännande att fördjupa sig ytterligare i ämnet. I denna studie framkom inte, de enligt min benämning, osynliga faktorerna som värderingar, normer och makt. Dessa osynliga utmaningar påverkar vårt handlande och det skulle vara viktigt att även fördjupa sig i hur dessa faktorer påverkar ett samarbete.

Källor

Litteratur:

Leiba, Tony & Weinstein, Jenny (2003) Who are the Participants in the Collaborative Process and What Makes Collaboration Succeed or Fail? Ingår i Weinstein, Jenny & Whittington, Colin & Leiba, Tony (red.) Collaboration in Social Work Practice. London och Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 63 – 82.

Lipsky, Michael (1980) Street - Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services. New York: Russel Sage Publications.

Mallander, Ove (1998) Samverkan. Ingår i Denvall, Verner & Jacobson, Tord (red.) Vardagsbegrepp i socialt arbete. Ideologi, teori och praktik. Stockholm: Nordstedts tryckeri, 133 – 156.

Saurama, Erja & Julkunen, Ilse (2009) Lähestymistapana käytäntötutkimus. Ingår i Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (red.) Sosiaalityö ja teoria. Juva: PS-Kustannus, 293 – 314.

Svensson, Kerstin & Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008) Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete. Stockholm: Natur och kultur.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Internet:

Kääriäinen, Aino (2012) Opiskelijat sosiaalityön käytäntöjen tutkijoina. Ingår Tuohino, Nora & Pohjola, Anneli & Suonio, Mari (red.) Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä. Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön opetusverkosto Sosnet. Hämtad från Moodle 22.8.2014 (<https://moodle.helsinki.fi/mod/folder/view.php?id=474920>)

http://www.fskompetenscentret.fi/page406_sv.html .Hämtat 1.8.2014.

http://www.fskompetenscentret.fi/page432_sv.html .Hämtat 1.8.2014.

http://www.fskompetenscentret.fi/page437_sv.html .Hämtat 1.8.2014.

http://www.fskompetenscentret.fi/page437_sv.html .Hämtat 1.8.2014.

http://www.fskompetenscentret.fi/page432_sv.html .Hämtat 1.8.2014.

<http://www.ungdomsgaranti.fi> .Hämtat 1.8.2014.

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista . Hämtat 15.8.2014.

<http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/etiskaprinciper.pdf> . Hämtat 25.9.2014

Bilagor

Bilaga 1

Samarbetet mellan olika organisationer inom ramen för DelSam II projektet - Snabbrapport

1. Inom vilken sektor jobbar du?
 - a) Den offentliga sektorn (staten och kommunen)
 - b) Den privata sektorn (t. ex privata företag)
 - c) Tredje sektorn (t. ex föreningar och stiftelser)

2. Hur ofta är du i kontakt med ungdomar genom ditt arbete?

- a) Dagligen
- b) Några gånger i veckan
- c) En gång i veckan
- d) Mina arbetsuppgifter innebär inte en direkt kontakt med ungdomar
- e) Annat

3. På vilket sätt fick du kännedom om DelSam projektet?

- a) Blev kontaktad av FSKC:s personal
- b) Via en annan samarbetspart/nätverk för FSKC
- c) FSKC:s infobrev
- d) Förman
- e) Kollega
- f) Annat

4. Har du deltagit i höstens DelSam workshopar i Nyland?

- a) Ja, jag har deltagit i en workshop
- b) Ja, jag har deltagit i flera workshopar
- c) Nej
- d) Jag skulle gärna deltagit men kände inte till workshoparna

5. Under DelSam workshopar skulle också ungdomar delta. Berätta om dina erfarenheter

och önskemål gällande ungdomars deltagande i dylika evenemang.

6. Lärde du dig något nytt under DelSams workshopar? Berätta hur?

7. Har du kunnat tillämpa ämnen som diskuterats under DelSam workshoparna i ditt praktiska arbete? Hur?

8. Under DelSam II seminariet "Unga och (det digitaliserade) samhället" diskuterades bl.a om tillitsfulla relationer. Kan du skapa en tillitsfull relation till ungdomar via IKT? Motivera ditt svar.

- a) Ja
- b) Nej
- c) Delvis
- d) Vet inte.

9. Finns det någon service dina samarbetspartners erbjuder som du önskar att kunde digitaliseras? Vad och varför?

10. Din uppgift är att samla ihop ett nätverksmöte gällande en ungdom som är brukare av flera sociala tjänster. Detta är det första mötet som alla parter skulle vara samlade. En socialarbetare kan inte delta i mötet till följd av tidsbrist (flera bokningar, resor tar tid, m.m). Socialarbetaren i fråga önskar delta i mötet via en videokonversation. Tekniken finns tillgänglig. Hur resonerar du i detta fall? Välj det alternativ som passar dig bäst.

- A) Ja, såklart det passar! Det viktigaste är att få allas röst hörd
- B) Ja, jag går med på det p.g.a. tidsbrist men jag upplever det vore mer värdefullt om alla skulle vara samlade på samma plats.
- C) Nej, det är viktigt att alla är fysiskt på samma plats under det första mötet så jag väljer att finna en ny tid för nätverksmötet.
- D) Nej, det är viktigt att alla är fysiskt på samma plats. Tids brist är inte en tillräckligt giltig orsak. Jag anser också att IKT inte skall få en alltför stor roll inom det sociala området

11. Vilka aktörer samarbetar du (din arbetsplats) med i din vardag?

12. Vilka tankar väcker ordet samarbete? Nämn minst tre associationer.

13. Tack för att du visat intresse att svara på frågeformuläret! Har du några övriga kommentarer gällande DelSam eller frågeformuläret?

14. Skulle du vara intresserad av att delta i en workshop i april i Helsingfors? Ifall du är intresserad, var vänlig och lämna dina kontaktuppgifter.

- a) Ja
- b) Kanske
- c) Nej

15. Får det insamlade materialet användas i fortsatt forskning (min Pro gradu avhandling)

METODOLOGISK WORKSHOP OM SAMARBETE

Välkommen på en workshop om samarbete! Under våren har studerande Ida Lindvall sänt ut en enkät om samarbete inom DelSam II projektet. På denna workshop kommer vi att diskutera delar av enkätens resultat mera ingående. Med utgångspunkt från enkätens svar diskuterar vi vidare om frågor som:

Hur kan samarbete mellan olika aktörer "skapa aktiva medlemmar av samhället" och etiken kring detta? Vems ansvar är det att initiera samarbete och vem har rätt att delta? Hur skall resurser fördelas jämlikt i ett samarbete? Samt hur skapas en holistisk syn av brukare med hjälp av samarbete?

För vem?

För alla intresserade och engagerade. Max 10 deltagare. De första som anmäler sig får plats.

Anmälan till Ida Lindvall

ida.lindvall@helsinki.fi,
senast 22.5.2014

När?

26.5.2014: klockan 13:00 – 15:00.

Var?

Workshopen hålls på FSKC på G18 (Georgsgatan 18). Workshopen är gratis för deltagarna och vi bjuder på kaffe.

Övrigt:

Workshopen och diskussionen tar ca 1,5 timme, men reservera gärna två timmar. Workshopen kommer att bandas in och analyseras för Ida Lindvalls praktikforskningsarbete vid Helsingfors universitet. Deltagande i workshopen innebär att man ger sitt samtycke för att delta i forskningen. Praktikforskningsrapporten kommer att publiceras på FSKC hemsida.

Välkommen!

Ida Lindvall, magisterstuderande i socialt arbete.

För mera information kontakta Ida, ida.lindvall@helsinki.fi,
Raija, raija.koskinen@fskc.fi
Mia, mia.montonen@fskc.fi